

Miesięcznik

Ubezpieczeniowy

ISSN 1732-2413 • WSZYSTKO, CO TRZEBA WIEDZIEĆ O RYNKU UBEZPIECZEŃ • TOM 18 | NUMER 2 | LUTY 2021 • 4 LUTEGO 2021

© bnorbert3/stock.adobe.com

W N U M E R Z E :

Ubezpieczenia samorządowe:

ubezpieczyciele, podejście samorządów, rekomendacje brokerów

Dariusz Zajączkowski o „trudnych czasach”/Zarządzanie/Zmiany klimatyczne/Art. 816 k.c.

Zmiany klimatyczne a rynek ubezpieczeniowy

Czy zmiany klimatyczne mogą wpływać na branżę ubezpieczeniową? Natychmiastowość fizycznych oraz systemowych skutków zmian klimatycznych sprawia, że konieczna jest aktualizacja modeli i polityk również w tej branży. Jakie kluczowe kroki firmy ubezpieczeniowe powinny podjąć już dziś? – **RAFAŁ DOMAŃSKI, DARIUSZ SMOLEŃ, OSKAR SOKOLIŃSKI, KAMIL WIERZBICKI**

Pozornie może się wydawać, że zmiany klimatyczne i ich wpływ na rynek ubezpieczeń to dla Polski temat dość odległy i ograniczony tylko do doniesień medialnych o skutkach i kosztach likwidacji szkód katastroficznych. Na terenie Ameryki czy Australii coraz silniejsze i coraz częstsze klęski żywiołowe niszczą domy i przedsiębiorstwa w rekordowym tempie. Huragan Harvey spowodował szkody gospodarcze w wysokości 125 mld USD w 2017 r. (Office for Coastal Management, Hurricane Costs). Pożary australijskich lasów w latach 2019–2020 zabiły ponad miliard zwierząt i spowodowały straty o wartości ponad 4,4 mld USD. Ale to tylko pozornie odległe zdarzenia, bo również w Polsce gwałtowne zjawiska pogodowe pojawiają się coraz częściej i są coraz bardziej dotkliwe. Przykładowo susza z 2019 r. wyrządziła tylko w polskim rolnictwie straty na poziomie 1,9 mld zł według szacunków Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Źródło: „Puls Biznesu”, *Susza zagraża polskiej gospodarce*, styczeń 2020). Ponadto warto pamiętać, że Polska jest jednym z najbardziej ubogich w wodę krajów Unii Europejskiej. Statystycznie na jednego Polaka rocznie przypada ok. 1600 m³ wody, nawet trzykrotnie mniej niż w pozostałych krajach UE. (Źródło: *Polaska pustynią Europy*, NIK, czerwiec 2019). W praktyce oznacza to, że możemy coraz częściej doświadczać skutków ocieplenia klimatu, a niskie zasoby wody mogą sprawiać, że w okresach o obniżonych opadach, mimo braku występowania rekordowych upałów duża część gospodarki może doświadczać np. przerw lub ograniczeń w dostawie energii z powodu trudności w zaopatrzeniu elektrowni w wodę. Można także spodziewać się dynamicznego wzrostu częstości występowania katastrof naturalnych i groźnych zjawisk atmosferycznych. Klimat w Polsce ociepla się dwa razy szybciej od średniej globalnej. Średnioroczne temperatury w Polsce

Rafał Domański, partner lokalny w warszawskim biurze McKinsey. Wspiera klientów z sektora ubezpieczeniowego.

Oskar Sokoliński, partner w warszawskim biurze McKinsey. Wspiera klientów z sektora ubezpieczeniowego.

Dr Dariusz Smoleń, starszy konsultant w warszawskim biurze McKinsey. Wspiera klientów z sektora ubezpieczeniowego.

Kamil Wierzbicki, konsultant w warszawskim biurze McKinsey. Wspiera klientów z sektora ubezpieczeniowego.

na przestrzeni lat 1950–2020 wzrosło o 2 st. Celsjusza, gdy globalnie temperatura wzrosła o połowę tej wartości tj. 1 st. (Analiza McKinsey na podstawie danych meteomodel oraz NASA's Goddard Institute for Space Studies). Efektem mogą być częściej występujące groźne zjawiska atmosferyczne. Porównując liczbę alertów pogodowych wydawanych, tylko w przypadku burz, ich liczba na przestrzeni ostatnich lat wzrosła z niecałych 400 w 2013 do ponad 600 w 2018 (Źródło: dane IMGW-PIB, *Niebezpieczne zjawiska meteorologiczne w Polsce według liczby ostrzeżeń IMGW-PIB*). Wraz z częstotliwością, rosnąć będzie również wartość szkód. Burze z samego lata 2019 r. spowodowały szkody o łącznej wartości wypłaconych odszkodowań prawie 500 mln zł (Źródło: money.pl, *Pół miliarda złotych – takich szkód mogą narobić tegoroczne burze*, czerwiec 2020).

Kwestie związane z klimatem, takie jak ekstremalne upały, katastrofy naturalne i kurczenie się różnorodności biologicznej – oraz brak reakcji na te wyzwania

w odpowiednim czasie – to już codzienność. Wraz z dalszymi zmianami klimatu, obawy ubezpieczycieli nie powinny już dotyczyć pojedynczych katastrof, ale interakcji między globalnym klimatem a systemami ludzkimi.

Na pierwszy rzut oka skutki zmian klimatu mogą wydawać się nieszkodliwe dla ubezpieczeń majątkowych. Ubezpieczyciele mogą wykorzystać roczny cykl polisowy oraz zaawansowaną wiedzę na temat zmieniającego się ryzyka, aby przeszacować i uporządkować portfele i uniknąć długoterminowego narażenia na zdarzenia klimatyczne. Wzrost wartości ryzyka – i być może jego zmienność – powinien zwiększyć popyt na nowe rozwiązania i usługi ubezpieczeniowe, co z kolei może zwiększyć możliwości branży. Ponieważ jednak skutki zmian klimatycznych mają charakter systemowy, ryzyko może dotknąć lokalne gospodarki, powodując spowolnienie rynkowe, które dotykają zarówno konsumentów, jak i ubezpieczycieli. **Częstsze katastrofy, w połączeniu z koniecznością spełnienia zmieniających się**

► wymogów regulacyjnych, mogą zagrozić modelom biznesowym firm i sprawić, że ubezpieczenie części ryzyka stanie się niedostępne dla klientów lub niewykonalne dla ubezpieczycieli. Klienci, akcjonariusze i organy regulacyjne – prawdopodobnie zażądadają zatem, aby rozwiązania ubezpieczeniowe wykraczały poza tradycyjny transfer ryzyka i wyraźnie dotyczyły jego ograniczania. Ryzyko to może być fizyczne, bezpośrednio wpływające na działalność ubezpieczeniową lub przejściowe, wpływające na portfele ubezpieczycieli w miarę przeliczania aktywów. Ubezpieczyciele powinni wykorzystać ten moment, aby przeprowadzić test warunków skrajnych dla swojej ekspozycji na ryzyko klimatyczne i zrównoważyć swoje portfele. Nawet ważniejsze może być wykorzystanie przez ubezpieczycieli wiedzy na temat ryzyka, aby pomóc organizacjom w jego ograniczaniu i dostosowywaniu się. Tym samym mogą ochronić większą część gospodarki i budować partnerstwo pozwalające im na dalszy rozwój portfela.

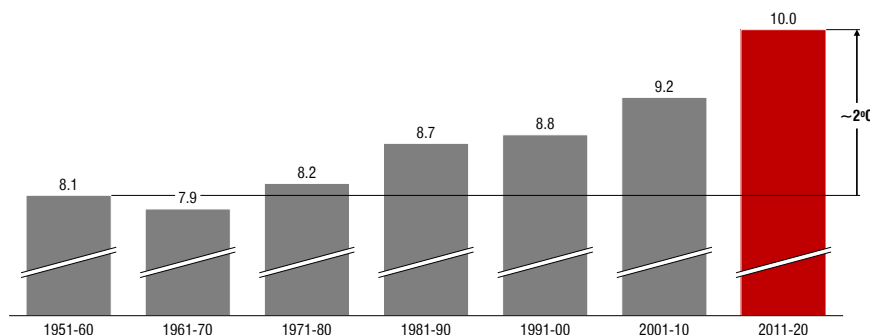
WSZECHOBECNE RYZYKO WYMAGA NOWYCH ODPOWIEDZI

Na świecie, w obliczu tych zmian tylko nieliczni interesariusze podjęli dotychczas znaczące działania, by przekształcić swoje modele biznesowe. Kilku ubezpieczycieli uwzględnia ryzyko klimatyczne przy wprowadzaniu na rynek nowych produktów oraz w procesach zawierania umów. Niektórzy publicznie zobowiązali się do ograniczenia swojej działalności w sektorach wysokoemisyjnych do 2030 lub 2040 roku. Z ankiet McKinsey przeprowadzonych wśród kadry zarządzającej w branży, ponad połowa pytaných stwierdziła, że dotychczasowa reakcja branży była rozczarująca i niewystarczająca. Jednocześnie zdecydowana większość stwierdziła, że reagowanie na ryzyko klimatyczne jest „bardzo ważne” lub „najwyższym priorytetem”. Wypracowanie odpowiedzi na skutki zmian klimatycznych może jednocześnie zwiększyć znaczenie branży, przesuwając ciężar od ograniczania ryzyka do transferu ryzyka (Źródło: McKinsey & Comapny, *Climate change and P&C insurance: The threat and opportunity*, listopad 2020).

Wartość zagrożeń klimatycznych może wzrosnąć z ok. 2% do ponad 4% światowego PKB w 2050 r. (Źródło: McKinsey & Comapny, *Climate change and P&C insurance: The threat and opportunity*, listopad 2020). Co roku same zjawiska ekstremalne, takie jak powodzie, podtopienia

Rysunek 1. Wzrost średniej rocznej temperatury w Polsce w latach 1951 – 2020

Średnia roczna temperatura w stopniach Celsjusza, pomiary dla Warszawy w latach 1951–2020

Źródło: Analiza McKinsey, na podstawie danych meteomodel.pl.

czy nawałnice, powodują ubytek w polskim PKB na poziomie do 0,4% według analiz Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego (Źródło: *terazsrodowisko.pl, Jaki rachunek zmiany klimatu wystawiły Polsce?*, sierpień 2020), a szacowany koszt zmian klimatycznych w Polsce za okres 2021–2030 może przekroczyć 120 mld zł (Źródło: Ministerstwo Środowiska, *Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030*). Dodatkowo wzrost ryzyk może prowadzić do niedoubezpieczenia lub całkowitego braku ubezpieczenia. W rezultacie znaczącą zmianą rynku będzie utrata składek oraz zwiększony popyt społeczeństwa na pomoc ze strony sektora publicznego.

Z kolei typowe modele katastrof, które są w większości oparte na danych historycznych, mogą nie odzwierciedlać pełnego kosztu zmieniającego się ryzyka klimatycznego oraz zakresu ryzyka zarówno dla ubezpieczycieli, jak i ubezpieczonych. Dla ubezpieczycieli zmiany klimatu – a tym samym zmiany rynku – tylko zwiększą ich ekspozycję. Wraz ze wzrostem częstotliwości i dotkliwości zdarzeń klimatycznych – wcześniej uważanych za mało prawdopodobne – rosną zmiany w bilansie, w tym także wymogi kapitałowe w zakresie konsumpcji reasekuracyjnej. Ponadto rynki finansowe mogą szybko przeliczować aktywa, które są narażone na ryzyko klimatyczne, co negatywnie wpływa na portfele inwestycyjne ubezpieczycieli i ich własne wyceny rynkowe. Z kolei inwestorzy, organy regulacyjne i społeczeństwo mogą zwiększać presję na branżę, a brak zdolności reagowania może zaszkodzić reputacji branży i jej wiarygodności.

NOWE MODELE BIZNESOWE

Ubezpieczyciele, chcąc uwzględnić ryzyko klimatyczne w swoich decyzjach zarządczych, mogą wykorzystać swoją wiedzę na temat ryzyka i nauk o klimacie, aby złagodzić systemowe skutki ryzyka klimatycznego dla siebie i swoich klientów. Dopasowanie modeli biznesowych, obejmuje pięć działań.

1. Test warunków skrajnych dla zagrożenia klimatycznego

Koncentracja ryzyka prawdopodobnie wzrośnie, a straty związane z klimatem rozłożą się na różne rodzaje ochrony – powódź, zniszczenia mienia i zakłócenia w działalności. Ryzyko agregacji – ryzyko wystąpienia wielu rozszczeń w związku z jednym zdarzeniem – również wykracza poza granice geograficzne, ponieważ zmiany klimatyczne zwiększają ryzyko zakłóceń systemowych. Co więcej, obecne modele ubezpieczycieli mogą nie uwzględniać rosnącej liczby, rodzajów i wzajemnych powiązań ryzyka. Aby zrozumieć narażenie na zmiany klimatu, ubezpieczyciele mogą rozważyć zastosowanie testów warunków skrajnych klimatu, poza tradycyjnymi modelami katastrof, w celu zrozumienia wpływu ryzyka związanego z klimatem na ich portfele.

2. Zbilansowanie portfela

Dzięki tak szczegółowej analizie ubezpieczyciele mogą zwiększyć odporność swojego portfela na ryzyko, dywersyfikując go, biorąc pod uwagę mało prawdopodobne zdarzenia katastroficzne i plantując ewolucję ekspozycji w czasie. Szczególnie cenne będą modele ryzyka, które zakładają niestacjonarne ryzyko i pomniejszają znaczenie danych historycznych.

3. Wsparcie w ograniczaniu ryzyka klimatycznego

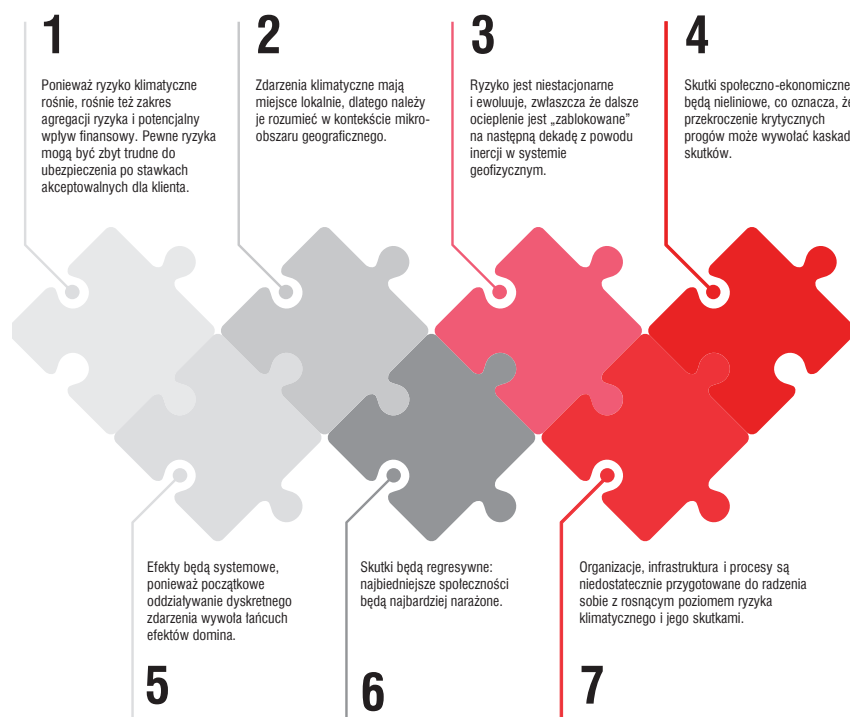
Ubezpieczyciele od dawna pomagają klientom ograniczać ryzyko. Działania związane z ryzykiem klimatycznym powinny skupić się również na łagodzeniu, a nawet zapobieganiu fizycznym skutkom zmieniającego się klimatu. To zobowiązanie wymaga odejścia od modeli biznesowych związanych z przenoszeniem ryzyka transakcyjnego i wypłat odszkodowań, i skierowania się w stronę zapobiegania i zachęt – takich jak chociażby rabaty za stosowanie bardziej odpornych materiałów budowlanych. Coraz częstsze może być też dostosowywanie składek do indywidualnych zachowań. Podobnie ubezpieczyciele mogliby współpracować z sektorem publicznym w celu poprawy standardów i polityki budowlanej; analiza modeli ryzyka może na przykład zasugerować ograniczenia zabudowy na obszarach zagrożonych powodzią. Ubezpieczyciele mieliby współpracować z rządami, aby zapewnić przystępną ochronę i dostosować się do zmieniającego się ryzyka – tak jak zaczęli to robić niektórzy gracze, szczególnie w Wielkiej Brytanii (Źródło: McKinsey & Comapny, *Climate change and P&C insurance: The threat and opportunity*, listopad 2020).

4. Produkty dostosowane do nowych zagrożeń

Ubezpieczyciele mają szansę zaoferować innowacyjne rozwiązania w zakresie nowszych i częstszych zagrożeń, zarówno ostrych (jak pożary), jak i przewlekłych (np. zmniejszone plony). Rozwiązania mogłyby być tak proste, jak wycena parametryczna – ubezpieczenie posiadaczy polis przed zdarzeniami o określonej wielkości zamiast ubezpieczenia wartości strat. Niezależnie od szczegółów rozwiązań, długoterminowe podejścia aktuarialne do modelowania ryzyka będą musiały ewoluować wraz ze zmianami ryzyka klimatycznego. Aby zidentyfikować nowe zagrożenia i możliwości rynkowe, ubezpieczyciele powinni zrozumieć konsekwencje i szerokie skutki konkretnych zagrożeń klimatycznych w kontekście różnych sektorów i obszarów geograficznych. Jako doradcy, mogą wdrażać nowe rozwiązania, aby chronić klientów przed takimi zdarzeniami. Ubezpieczyciele

Rysunek 2. Siedem kluczowych cech ryzyka klimatycznego

Wśród rosnących zagrożeń wynikających ze zmiany klimatu dla ubezpieczycieli wyróżnia się

Źródło: Opracowanie własne.

powinni również zbadać sposoby lepszej ochrony przedsiębiorstw przed skutkami katastrof systemowych, takich jak fale upałów, które zmniejszają plony, zabijają zwierzęta hodowlane lub ograniczają godziny pracy na zewnątrz. Ponadto ubezpieczyciele mogliby odgrywać rolę w dopasowywaniu rozwiązań transferu ryzyka do alternatywnego kapitału od inwestorów o większym apetycie na ryzyko. Na przykład Bank Światowy zwołał wielu inwestorów, w tym fundusz hedgingowy i firmę reasekuracyjną, aby ubezpieczyć urugwajską firmę elektroenergetyczną przed suszą (która sparaliżowałaby produkcję hydroenergetyczną) i wysokimi cenami ropy (co spowodowałoby koszty wytwarzania energii). (Źródło: McKinsey & Comapny, *Climate change and P&C insurance: The threat and opportunity*, listopad 2020).

5. Rewizja strategii inwestycyjnych

Wraz z długoterminowymi planami dekarbonizacji gospodarki, które mogą spowodować szybką zmianę cen aktywów i zmienność portfela, powinny iść nowe strategie inwestycyjne, szczególnie w przypadku inwe-

stycji wysokoemisyjnych. Konieczna jest również systematyczna ocena ekspozycji portfeli inwestycyjnych i ubezpieczeniowych na ryzyko związane z fizycznymi skutkami zmian klimatu, zwłaszcza gdy może to mieć wpływ zarówno na aktywa, jak i pasywa. Ubezpieczyciele powinni również wziąć pod uwagę wpływ swoich inwestycji na środowisko, tak jak robią to banki i zarządzający aktywami, i postępować zgodnie z planem przesunięcia znacznej części swoich portfeli w kierunku wspierania zrównoważonej, zielonej gospodarki.

Ryzyka klimatyczne niosą konieczność przebudowy modeli biznesowych w branży ubezpieczeń majątkowych. Działania, które ubezpieczyciele mogą podjąć w odpowiedzi na ryzyka klimatyczne, mogą nie tylko lepiej chronić klientów w dłuższej perspektywie, ale również pomóc chronić interesy społeczeństwa i służyć fundamentalnym celom branży ubezpieczeniowej. Ubezpieczyciele muszą jednak działać szybko – okno na skuteczną reakcję jest ograniczone, a brak adekwatnej reakcji może skutkować istotnymi problemami z kondycją posiadanego portfela. □